

Krahwi praua

V e n o w e w a .

S e n o w e w a.

üks

kaunis ja halle

Luggeminne,

igga innimesse, keige ennamiste

wannematte ja laste

kasuks

wälja antud.

Tarto linnas,

trükkitud S. Paakmanni jures.

1841.

Der Druck ist erlaubt, jedoch muß nach dessen
Vollendung die gesetzliche Zahl Exemplare der Censur-
Comität abgeliefert werden.

Dorpat, den 16. März 1841.

Censor Sahmen.

Genowewa.

Rahw Siegwried, üks kange söddamees, ellas mitme saea aasta eest Saksma maal, ning juhtus üksford Prabandi ma wallitsejat, kes söas waenlaste kätte olli juhtund, ärra peästma, kes tedda selle hea teo eest omma majasse wiis, tedda kui omma last armastas, ning tale omma tütre, Genowewa, abbikasaks andis. Kui se pääw jo olli kätte tulnud, missal nored rahwas piddid ärra reisima, ei jäänd ühhegi innimesse silm, kes agga Genowemat tundis, kuiwaks. Noor praua nuttis ka ni libbedast, et isse ennast waigistada ei jõudnud. Isse piggistas tedda nüüd weel wasta omma rinda, ning ütles silmaweega: Minne siis nüüd minno tüttar! Minna ning sinno emma olleme wannad, jäme möllemad sinnust mahha, ja ei tea mitte, kas meid ennam sinma peäl ihholikko silmega saad näggema; agga Zummal lähheb sinnoga, ning iggas kohtas, kuhho sa ial lähhed, on ta so jures. Olgo ta sul ikka silme ees, ning süddames, ja ärra jätta temma teed mitte mahha; siis wõime meie üksford rahhul ning röömsa süddamega omma ello: käiki lõppetada.

Kui isä nenda olli räkind, langes emma ta
kaela ümber, ning ütles, halledaste nuttes:
Jä Jummalaga, minno armas Genowewa! Oh,
ma ei wõi ärraräkida, kui raske minno südda
on; wist saab sul õnneto ello ollema! Sinna
ollid ikka wagga ja fanna tulelik laps, ollid
meie keige surem rööm, ning ei kurwastand meid
kordagi — jä siis ka eddespiddi waggaks ning
jummalakartlikuks lapsuks, ning erra te middagi
fantust, mis ülle sa ennast Jummalaga ning meie
ees ei pruugi häbbeneda. Weel üstford, jä sa
waggaks, siis saab keif hea ollema! Kui meie
sind sijn ma peäl ennam ei peaks näggema, siis
näme ommetegi teises ilmas üht teist jälle. Wan-
nemad pörašid endid nüüd Krahwi pole, ja üt-
lesid: O poeg! wötta siis ta nüüd wasto. Temma
on meie keige kallim warra. Armasta tedda kei-
gest süddamest, ning olle sinna temmal nüüd —
isä ning emma ašsemel. Temma lubbas sedda,
ja langes Genowewaga põlwili mahha, isä ning
emma õnnistamist wasto wõtma. Kui wanne-
mad neid ollid õnnistand, seadis Krahw omma
nõre praua, kes wagga libbedaste nuttis, hob-
bose peäle, istus isse teise selga, ning läšid
nüüd soites, kedda keif suggulasšed, ja ka paljo
teist innimesšid saatsid, omma teed. Isä ning
emma hüüšid neile weel järrel: Õnnistago sind
Jummal, meie kallis warra! Õnnistago sind
Jummal, meie lust ning rööm! Õnnistago sind
Jummal, meie süddamest armastud tüttar! Õn-
nistago teid Jummal, Isäand, ma-ilma loja,
Õnnisteggia Jesus Kristus, armsad lapsed,
ning jäge Jummalaga! —

Kui Krahw omma prauaga jo omma maja
liggi olli jõudnud, olli paljo rahwast senna kofko

tulnud, neid wästo wötma. Reifide silmad ollid Jenowewa peäle heidetud, omma wallitseja prauat nähha sada. Kui ta wärrawast olli süsse sbitnud, terretas feifi, kes tedda ollid watama tulnud, lahke näoga, ning räkis feige ennamiste emmadega, kes seäl feifid, ning lapsi kätte peäl hoitsid, wägga söbbra: likkult, ning kinkis neile mittmesuggusid asjo, kelle ülle ni hästi wannemad, kui lapsed endid wägga römustasid. — Siegwried ning Jenowewa ellasid üht rahholikko ning örnist ello; agga se örn olli neil agga mõnneks nädaliks. Ühhel õhtul, pärrast sönaaega, kui je aeg olli maggama minna, kuulsid wäljas päsunad pahhutawad. Mis seäl on? küsis Krahw omma sullaselt, kes praego süsse tuli. Sõdda! sõdda! wästas temma. Woeras wäggi on ülle piri meie mä süsse tulnud, ning Kunningas on kässu saatnud, nende wästo sõddima minna. Krahw teggi ennast lohhe walmis minnema. Kui Jenowewa taga läks Jummalaga jätma, kukkus temma kätte wahhel mahha, ning olli silmist ni kahwatand, kui surno. Oh Siegwried! oh kui sa mitte ennam ei peaks taggast tulles! ohkas ta, ning pani rättiko silme ette. Olle rahhul! Jenowewa! ütles Krahw. Ilma Jummalaga tahtmata ei wõi mulle kegi hädda tehha. Iggas kohtas olleme meie temma käes. Roddo on meil surm ni sammo liggi, kui sõas. Ürra olle murrelik, armas abbikasa, fest minno feige truim tener, Kolo, saab so eest hoolt kandma, seni kui mä taggast tullen. Jä nüüd Jummalaga; mõtle minno peäle, ning pallu Jummalat ka minno eest. Jenowewa satis tedda treppist alla, kus keif sõawäggi tedda päsunahälega terretas; astus hobbose selga, watas weel üks kord omma praua peäle, ning ütles:

Jä Jummalaga Zenowewa, minno tru ja kallis abbikasa — jä Jummalaga! Zenowewa watas ni kaua ta järrel, kui ta filmist olli kadunud, läks siis tuppä, ja nuttis trööstimatta kaua aega.

Mõnni aeg pärrast sedda, kui Krahw olli sõtta läinud, kulis Kolo, kes Krahwi kässo järrel Zenowewa eest piddi hoolt kandma, iggas tükkis temma sanna, agga wimaks läks ta õige käest ärra, hakkas herra warra kurja söbbradega ärra raiskama, ning olli ni häbbematta, et tedda julges eksitada püda. Kui Zenowewa näggi, misjuggused rojased mõtted temmal ollis, hoidis ennast sest kurjast innimesest emale, kirjotas omma abbikasale, ning pallus tedda, et taga üht teist nõu wõttaks piddada; andis selle kirja Trako kätte, kes iggas tükkis Kolo tahtmissse wasto teggi, ning praua poolt olli, et selle Krahwi kätte sadaks. Sel filmapilgul, kui Trako hommiko warra, praua toas, ta käest kirja wasto wõttis, kargas Kolo palja möegaga sisse, pistis Zenowewa silme ees, ilma süta Trako möegaga läbbi, ning teggi ni hirmus suurt kassa, et keif rahwas majas kofko jooksid, ning prauat ehmatand ja keleto maas näggid ollewad, ning Trakut ta jalge ees werres rabbelewad. Kolo tõstis nüüd ilmsüta Zenowewa ülle nisjugguse kurja kõnne, et keif innimesed sedda immeks pannid; satis ühhe walle kirja Krahwi kätte, ning heitis Zenowewa wangitorni, mis waese pattuse torniks nimmetakse, ja ni külmi olli, kui furno haud, kuhho piisut suggo päwa walgust ühhe weikse augo läbbi raud trellide wahhelt sisse päistis. Hirno ning ehmatusse pärrast wärrisedes, langes ta siin õlge peäle pool furnud mahha. Kui tükki aia pärrast jälle märkama hakkas, panni käd

risti, watas taewa pole, ja ohkas kuma silma weega: Oh sinna armolinne Jõsa taewas! Siin istun minna süggawas maa al, ning watan ülles sinno pole. Keikidest ollen minna nüüd mahha jätud, ning ei wõi kellegi muga räkida, kui ükspäinis sinnoga. Sinna nääd mo wiisaraid, ning kuled minno ohkamist. Minno isä ning emma ei tea minnust middagi, ning minno abbiäsa on kaugel minnust ärra. Minno sõbrad ei wõi mind mitte awwitada; agga sinno kässt ei olle mitte lühhike. Sul on wõimus, sedda wangitorni ust lahti tehha; hallasta siis mo peäle, kallis taewane Jõsa! —

Oh kui õnnelikud on ka need keige waesemad innimesed! ütles ta. Igga pääw näwad nemmad sedda illust sinnist taewast, ning rohhelesi wäljast, keige suggu lillekestega ehitud. Oh olleks minna ennem üks waene kerjaja tüdrukokenne ollewad — oh kui rõmus olleksin minna siis! Mult on keik ärrawoetud, ning mul ei olle middagi. Ka se päike, kes keigil paistab, ei olle minnul mitte enam! Sinna olled mul ommetegi weel, oh Jõsa! Oh olle sinna siis mo päike! Ja, ni pea kui so armo peäle mötlen, on mo hingel walgust rohkest. Sinno tahtminne on se olnud, et seia wangitorni piddin heidetud sama. Olgo siis sinno armolinne ja hea tahtminne kide- tud, ikka ja iggowest. Omma surest armust saatsid sa selle raske risti minno peäle, kelle sees suur õn on, kui üks maggus tuum, mis wiha kore sees ärrapeidetud on. Sinno käest wöttan ma se risti rõmoga wasto, ja tahhan ikka sinno peäle watada, ning mitte omma tallakiusaia peäle kaebata. Sinna tahhad sedda nenda — Jõsand siin ma ollen! Te minnoga nenda kui

sa tahhad; agga anna mulle omma armo! — Kui nenda omma keige truima seltsimehhega olli räkünd, leidis suurt troosti, ning üks heäl olli ta süddames hüüdnud: Olle rahhul Genowewa! Sa saad kül weel paljo kannatama, agga wi-maks saab so Jõsand keige nende kannatustele otsa teggema! Et kül innimesed so ühhe abbiel-lorikkujä ütlewad ollewad, saab so ilmsüta ello ning so truus-selgem paistma, kui pääw.

Genowewa olli jo mitto kuud wangihones olnud, ning Kolo püdis tedda ikka weel eksitada, ja lubbas tedda lahti lasta, kui ta tahtmist wöttaks täita. Genowewa ütles temma wasto: Parrem innimeste ees auta paista, kui teggodes auta olla. Ennem tahhan siin wangihones nälga surra, kui ni suurt patto teha. —

Tük aega pärrast Krahwi sötta minnemist, sai pea sedda römo tunda, et Jummal nende abbiello olli õnnistand. Nüüd tulli se aeg kätte, kus emma römo tunda sai, ning töi, oh römo! — ühhe poja ilmale. Oh sinna armas laps! ütles ta, tedda omma rinna wasto, piggistes, oh olled sinna nüüd siin. Ühhes ni hirmsas kohtas saad sa sedda ilma näggema! Oh tulle minno süddame külge, et ma sind soendan! Sinno waese emmal ei olle mitte üht puhhast ride tükkifest, kelle sisse sind wöiks mähkida. Ei olle siin üht teist kohta, kuhho sind wöiksin panna, kui agga külm kiwi pörrand, ning mädanend ölled. Kui wangihone laest külma wet möllematte peäle til-kus, ütles Genowewa: Oh teie kiwid, seäl üllewel, mißpärrast tete teie minno ning mo wäetima lapse märjaks? Ollete teie süs ka ni hallastamatta, kui need innimesed? Ei mitte Teie ollete parremad. Teie ei wöi mitte ennam

meie hädä peäle watada; teie leinate ja nuttate minnoga. —

Emma watas nüüd ülles taewa pole, töstis lapse käe peäl ülles, ja ütles silmaweega: Oh Jummal! Sinna olled mulle se lapse kinkind. Sinna olled tale ello annud. Emma on sinno and ning sinno pärrast, sinno holeks jägo ta ka eddespiddi. Ristis tedda nüüd omma silmaweega, ja ütles: Wallo ning silmaweega tullid sa ilma, ning andis tale nimme Schmerzenreich, se on Wallorik. Nüüd mähtis Zenowewa omma poia põlle sisse, wöttis sülle ning ütles: Minno sülle saab so käfti, ja silmawessi ning rohho jured, so toit ollema. Kui se laps üksford ta sülles maggas, panni käed ta ülle risti, ning ohkas; Oh Jummal! wata sa isse üllemelt selle waese lapsokesse peäle, kes mo sülles hingab! Üks lilleskenne ei siggineks wist mitte siin külmas hones ilma päwa paisteta. Oh kuidas wöiks siis se nörf loom siin ülles kaswada! Oh Jummal! ärra lasse tedda mitte hinge heita! Minna armastad tedda wägga, ning ollen iggal ajal wal mis, omma ello ta eest jätma. Sinna armastad tedda jo weel ennam, kui minna; sinna armastad mind ning keiki innimesi ennam, kui üks emma omma last. Sinna olled jo isse üttelnud: Ja kui ka üks emma omma last wöiks ärraunustada, ei tabha minna sind mitte ärraunustada. Kui Zenowewa ni waljust räkis, ärkas se nörf loom ülles, ning naeratas esimest forda. Zenowewa rõmustas ennaft ni wägga ta ülle, et ka esimest forda isse wangihones naeratas. Sinna naeratad? armas laps, hüdis ta, ning piggištad tedda omma wasto lüddant. Ja, naerata agga peäle: Sinno naeratamine on mul, kui tabhaksid

sa mulle ütelda: Emma ärra nutta, waid olle römüs! Sinna olled kül waene, agga Jummal on rikkas. Sinna olled kül nödder, agga Jummal on üks wägger arwitaja. Sinna armastad mind kül wägga, agga Jummal armastab mind ning sind weel ennam. Ja, naerata, armas laps, naerata! Mi taua kui sa naerata, ei wõi sinno emma mitte nutta! —

Mõnne päwa pärrast läks Kolo jälle wangi: hõnõsse, ja ütles: Nüüd hallasta ommetegi omma lapse peäle, ja te sedda mis ma tahhan; ja kui sa ei tahha, siis peate teie — Jummal nuh: helgo mind! — mõllemad surrema. Jenowewa ütles ilma kartufeta: Tuhhat lorda tahhan ennem surra, kui middagi lubbada, kelle pärrast Jummal, minno abbifasa, wannematte ning feige innimeste ees ennast pean hõbõnema. Kolo läks nüüd wälja, löi wihhaga ukse ni kõwwast finni, et feif se wangitorn wõrrises. Keft õ ajal kulis Jenowewa akna peäle kopputawad, ning üht heält ütlewad: Armas praua, ollete teie weel ülleweel? Oh mis pean minna teile ütlemä! Oh Jummal, oh Jummal! Oh sa jummalakartmatta Kolo! Jummal nuhhelgo sind, ning wiisako sind feige süggawama põrgo sisse. — Jenowewa tõusis ülles, läks akna alla, ja küsis: Kes sa siis olled? Wangitornihoidja tüttar! wastas temma, ning toon teile hirmsaid sannomid. Krahw tahhab, et teie sel õsel omma lapsega peate surrema, sest temma arwab selle tõe ollewad, mis Kolo tale ette wassetand. Sedda kuuldes ehmatas Jenowewa ni wägga, et tükki aja pärrast mitte üht fanna suust wälja ei saand. Kui märkama hakkas ütles ta: Armas laps, olle ni hea, ja to mulle tuld, tinti, pabberid ning fulge. Kui

se tüdrukofenne neid asjo olli tonud, kirjotas ta pörranda peäl, sest toli ning lauda seal ei olnud, selle kirja:

Minno armas abbiķasa!

Kui sinna sedda kirja saad luggema, mis ma siin wangitornis, külma pörranda peäl, sulle kirjotan, mäddaneb jo hammo minno kehha haudas. Mõnne tunni pärrast seisän minna Jummalä kohto ees. Minna ollen kui üks kurjateggia surmale mõistetud, agga et ma ilma süta surren, sedda wannun minna siin temma pühha palle ees. Üksu mind, minna ei lähhe mitte siit ilmast häbõbiga! Oh mo tru abbiķasa! Mul on õige halle meel so ülle; sest minna tean et sa ennast olled hirmsast petta lastnud, muido ei wõiks sa mitte omma Jenowewat ning last lasta surmata. Kui sa ükskord saad näggema, et pettetud olled, siis ärra olle selle pärrast mitte wägga murrelik! Sinna armastasid mind jo ikka. Se ei olle mitte sinno sü, et ma pean surrema; se on Jummalä armolinne ja hea tahtminne. Pallu Jummalält andes, et sa ni ussin ollid mo ülle ni rasked kohhut mõistma. Ärra mõista ennäm keddagi enne surmale, kui se sü järrel olled õiete fulanud. Siis mõile ka, et üks koht on, kus omma Jenowewat jälle saad näggema, seal saad sa õiete ta truust tundma, saad ka omma poega, kedda sa siin ilmas ei olle näinud, esimest korda näggema. Seal ei sa meid ennäm ükski kurri innimenne lahjutama. Minna tänna sind ka süddamest so armastusse eest, ja lubba, et ma omma armastusse sinno wasto, ennese jure hauda wõttan. Ranna ka mo wannematte eest, kui üks hea poeg, hoolt, ning tröösti neid kurwastusfes.

Minno surma tund on jo liggi, ning ma ei wõi neile mitte ennam kirjutada, se pärrast ütles neile ka, et ma ilma süta surrin, ja et ma weel wiimisel silmapilgul nende peäle mõtlesin — et ma neid feige nende heateggemiste eest, mis nemmad mulle on teinud, süddamest tännan. Kolole anna andeks, et ta ni suurt kurja on teinud, ja ka neile, kes mind on surmanud, sest minna tahhan, et minno pärrast mitte üks tilk werd ei pea ärrawallatud fama. Sedda last, kes selle kirja so kätte annab, pea meles, sest temma on mulle paljo head teinud. — Nüüd jätan soga wimast korda Jummalaga. Ärra olle minno pärrast mitte wägga kurw, sest minna surren rõmoga, ja ilmasüta kui mo õnnisteggia. Temma saab mul armolinne ollema! Weel üks kord, jä Jummalaga! Jä Jummalaga! Minna lahkun ärra leppind süddamega, ja ollen weel surmas — sinno tru abbikasa,

Zenowewa.

Selle kirja andis Zenowewa Wangitornihoidja tütre kätte, ja ütles: Se kirri, armas lapsokenne, anna sinna minno armsa abbikasa kätte, kui ta sõast taggasi tulleb. Minne siis nüüd armas laps, ja jä waggaks. Minna pean nüüd omma mõtted Jummalala pole pörama, ning ennast iggawese ello tarwis walmistama. Jä Jummalaga! —

Ni pea kui se tüdruk olli ärra läinud, tehti wangitorni raud wärraw lahti, ning kaks meest, Heints ja Runts, astusid, raud rides, sisse, üks tõrwa küünla ning teine sure terrawa mõgaga. Zenowewa olli omma lapsokesstega weel põlwili maas, Jummalat pallumas. Tõuse ülles, Zenowewa, ütles Runts, kelle käes mõet olli,

wõtta omma laps, ning tulle meie järrel! Zenowewa ohkas: Jummal olle mul waesfel nüüd armolinne! Tõustis ülles, ja läks nende järrel, ühhe pimmeda metsa sisse. Runts ütles: Zenowewa lasse ennast põlwilt mahha, ning sinna Heints teida temma silmad kinni! tõmbas nüüd mõega tuppest wälja, wöttis lapse käest kinni, ning tahtis tapma hakkata, agga Zenowewa piggistas ta wasto omma süddant, watas taewa pole, ning hüdis sure heälega: O Jummal, lasse mind kül surra, agga hallasta minno waese lapse peäle! — Ärra wida aega, ütlesid mehhed; mis meid on kästud teha, se peab sündima! anna agga ta seia! Zenowewa hüdis nuttes: oh teie armsad mehhed! kuddas peaks se wõimalik ollema, et teie sedda ilma süta lapsokest wõiksite ärra tappa? Mis on temma kurja teinud? Tapke mind ärra, sest minna tahhan jo rõmoga surra! Siin on mo paljas kael! agga jätke minno armas laps ellama, ning wigi tedda mo wannematte jure. Ehk kui teie ei julge — siis jätke mind — mitte minno ennese, waid mo ainsa lapse pärast — ellama. Minna ei tahha süt metsast mitte wälja tulla, ning ilma innimeste sekka minna! oh waatke, minna, teie Krahwi praua, ollen põlwili teie jalge ees maas; kui minna teile ollen kurja teinud, ning omma abbikasa wasto eksinud, siis tapke mind. Agga teie teate jo, et ma ilma süta ollen! Teie saate wist üksford kahjatsema, kui teie minno silmawet mikski ei panne! Hallastage minno peäle, siis saab ka Jummal teie peäle hallastama! Ennem kartke Jummalat kui innimesi! Wõi tahhate teie Kolo tahtmist ennem t... , kui Jummalat? Ärge wallage mitte ilma süta werd ärra, sest ilma süta werri küssentab

maa peält taewa pole, ning tapial ei sa mitte rahho ollema. Minna ei te muud, ütles Kunts, kui agga sedda, mis mind on kästud! Jenowewa pallus jälle ning ütles: Oh watage ommetegi ülles taewa pole! Pange sedda, kuud tähhele! Watage, ta peitab ennast männade tahha ärra, kui tahhaks ta teie teo peäle mitte watada, mis teie tahhate tehha! Watage kui punnane ta on alla minnes! Mi mitto korda, kui ta eddespiddi saab alla minnema, saab ta teie ülle, minno ärra wallatud wagga werre pärrast kaebama! Oh Jummal! Sinna waeste ning leskede Jõsa, te nende meeste süddamed pehmeks, kel ka naesed ja lapsed on — hoia nende käed kinni, nemmad et mitte ühhe waese emma ning ta lapse werd ärra ei wõi wallada! Heints, kes ifka olli waid olnud, pühkis silmi, ning ütles: Kule Kunts, mo südda tahhab lõhkeda! Jättame nad ellama. Oh kui sul himmo on werd ärra wallada, siis pista möef Kolo süddamesse; sest temma on se kurjateggia. Jenowewa ei olle omma ello aegas muud teinud, kui agga head. — Temma peab surrema! ütles Kunts; sest kui meie temma ellama jättame, siis peame meie mõllemad surrema. Ta silmad peame jo Kolo märgiks wima, et tedda wist olleme ärra tapnud. Kui Heints Kuntsi olli Jenowewa pärrast ka pallunud, ütles ta wimaks: Sündko siis temma ning sinno tahtminne! Jenowewa piddi nüüd neile wandega töötama, sest pimmedast metsast ilmas mitte wälja tulla. Nüüd wistid nemmad ta weel süggawamasse metsa sisse, kus ilmas ükski inimenne weel ei olnud käinud, jättid ta ühhe sure kuse alla, kuhho ta nõrkusse pärrast mahha langes, ning läksid isse ommo teed. Ärra minnes watas Heints nende pole taggasi,

ning ütles: Jummal hallastago teie peäle, ning olgo teil armolinne! Memmad wõtsid nüüd koera filmad, wiisid Kolo kätte, ja ütlesid: Siin on Zenowewa filmad. Minna ei tahha neid mitte nähha! küssendas Kolo hirmsa heälega; ja kui teie weel ükskord Zenowewa nimme nimmetate, siis tahhan minna omma mööka teie werres pesta.

Kui Zenowewa nüüd jälle tükki aja pärrast paksus metsas kuse al, kuhho ta widi, nõrgastustsest märkama hakkas, näggi, et ta omma lapsoga üksi olli. Ku olli jo ammo alla läinud, ning keif se taewas olli pilwedega kattetud. Kui ta metsa kulis kangest kohhisewad, õkullist küssendawad ning huntisi hulguwad, tulli temmal hirm peäle, hakkas ülle keige ihho wärrisema, ning ütles: Oh Jummal! oh Jummal! Oh kui ollen minna hirno täis! Sinna armas Jummal olled jo ka siin minno jures: Sinna nääd mind! Kus ühtegi innimest ei olle, seäl olled sinna. Sinna ei jätta neid mitte mahha, kes omma lotust sinno peäle pannewad. Sinna olled mind, ning mo last — tuhhat korda tänno sulle — innimeste käest ärra peästnud. Sinna hoiad meid metsaellajate eest warjul. Sinno peäle tahhan minna lota, ning mitte karta. Zenowewa jäi nüüd teise hommikuni kuse alla istuma; ka se teine pääw ei tonud tale muud, kui agga uut hädda. Se olli üks süggisene, uddune, pääw, ja ni külma, et möllemad külma pärrast wägga wärrisefid. Läksid nüüd emale kaugele kõndima, üht tühja puud ennestele ellomajaks otsima. Kui olli tükki maad eddasi läinud, juhtus ühe kopa, kaljo wahhel, leidma, kelle kõrwas selge wessie pae seest wälja kees. Zenowewa läks senna sisse, ja olli nüüd tule ning wihma eest warjul; agga

wärrises ifka weel külma pärrast. Nälg teggi neile suurt waewa. Kui lapsokenne nälja pärrast wägga halledast nuttis, langes Zenowewa kopas põlwili mahha, watas ülles taewa pole ning ohkas: Oh sinna armas Issa taewas! Wata isse armust selle waese lapsokesse peäle, kes siin nälja pärrast ni halledaste nuttab! Sinna olled meile ellomaja kinkind, ning minna lodan kindlast, et sa meile ka saad toito andma!

Wata! äkkitselt kaddusid keif pilwed ärra, ning päike hakkas helledast nende majasse paistma. Zenowewa kulis suggu pu oksst kahhisewad, tulli kopast wälja, ning näggi, oh römo — üht emma hirwe ennese ees seiswad, ja et ükski innimenne tedda metsas ei olnud hirmotand, ei kartnud Zenowewat suggugi, waid läks ta järrel kopasse, ning jäi ta ette seisma, kedda temma sillitama hakkas. Zenowewa tulli nüüd se mõtte peäle ennast ning omma last ta pimaga katsuma toitma hakkata. Oh Jummal, wata mis hüdda üht waest emma sunnib teggema! ütles ta — ning lastis omma last hirwe al immeda. Se ellajas, kelle pojale metsa ellajad ollid otsa teinud, lastis üllelia pima pärrast, hea melega immeda. Kui ta omma lapse olli rahhule saatnud, läks nüüd isse ennesele toito murretsema. Tõi rohto, mis hallika ümber kaswis, andis ellajale, tedda melitada, et lüpsa lasseks, ning wata, ta fallis sedda. Zenowewa lüpsis pima pu kore sisse; tõstis ülles taewa pole, ning ütles römo pärrast nuttes: Oh minno Jummal! Wõtta minno silma pisarad selle kalli ande eest tänno ohwreks wasto! Nüüd ei prugi minna ning mõ laps mitte ennam nälga karta! Temma jõi nüüd, ning tännopisarad kuffusid tal pima sisse. Oh kui kallid joma aeg on se! ütles ta. Ükski roog ei olle

mo ello aegas mul ni hea mekkind, kui se. Oh Jummal, kui piisut ollen minna sind isä majas so kalli andide eest tännanud: Jäsand, quina mulle andeks, et ni tännamatta ollin! Oh minna ei teadnud mitte, et nälg ni suurt hädda wõib teha. —

Kui ta nüüd Jummalat olli tännand, läks ta samlaid ning pu lehti korjama, et ennesele aäset kopas walmistada. Teggi kuse okstest ühhe wärrawa kopa su ette, ja kui hirw ka seal sees olli, ei olnud neil mitte enam külm. Temma teggi nüüd pu okstest ühhe ristikesse, ning ütles: Oh minno armas Lunnastaja, kes sa armastuses minno ning keige innimeste wasto risti külges surrid! se rist peab mul ikka silme ees ollema, kes sinno armastust mul mele tulletab. Sinnoga tahhan minna omma ello siin metsas allustada. Minna tahhan sedda heal meel kanda, ning ikka üttelda kui sinnagi: Jäsa! Ei mitte minno, waid sinno tahtminne sündko. Üksford saab jo ka tal ots ollema, ning se tunnifenne tulles, et sinnoga wõin üttelda: Nüüd on lõppetud.

Talwe ajal, kui tal mõnni ford aeg wige iggaw olli, ihhalwas omma wannemaid nähha sad. Oh kui õnnelikud on teised innimesed, ohkas ta, kes seltsis ellawad, ning ühhe teisega rõmo jä willetsust jäotawad. Oh Jummal, se on weel surem õn, sinnoga ümber käia, ning sinnoga aega wita! Et meie kül innimestest emal olleme, olled sinna meil ikka liggi — päwa ning ka kest ö ajal pimmedas metsas. Oh, kui suur õn on se, et sinnoga, mo hinge söbber, iggal ajal wõin räkida! —

Kui kewwadesel päwal päike kopa sisse paistis, ütles ta sure rõmoga: Sinna armas Jummal!

Sinno päike on üks hea teggo sinno surest armastusest meie wasto, sest sinno poeg, Jesus Kristus ütles: Se Jõsa taewas lasseb omma päikest heade ning kurjade ülle ülles minna. Kui toiduse murre ta süddamesse kippus, ja armast linno laulo kulis, hüdis ta: Teie ollete röömsad ning ilma murreta, ja laulate ni priiskest! Kas minna siis ei peaks ka mitte rõmus ollema? Jesus tahhab jo sedda, ning ütleb meile: Pange tähhele need linnud, mis taewa al; nemmad ei külwa egga leika, egga panne kokko aitade süsse, ja se taewane Jõsa toidab neid. Eks teie siis ei olle paljo üllemad, kui need? — Ja minno Jummal, sinna armastad mind ennam kui lindust; minna peaksin jo röömsam ollema, kui nemmad, ning mitte ni wägga murretsema; et mul kül üht seemne terrakest wälja ei külwata, ei kõrrekestki leigata, ning ühtegi wihko aita ei kanneta.

Kui lillekesi tähhele panni ütles jälle: Ka teie ollete kui üks kallis pant Jummalast, et ta mind armastab. Ka nende peäle näitas Jesus, kui ta räkis: Pange tähhele neid lillekesi wälja peäl, kuidas nemmad kaswawad! Nemmad ei te tööd ei ketra ka mitte. Siiski ütlen minna teile, et Salomonki keige omma au sees ep olle mitte nenda olnud ehitud, kui üks neist sinnatsist. Kui nüüd Jummal sedda rohto wälja peäl, mis tänna on, ja homme ahjo wisatasse, nenda ehitab, eks siis paljo ennam teid, teie nõdrauslikud? Minna ei tahha mitte ennam nõdrauslik olla, et ma kül ei wõi ketrada, ning ei tahha ennesele mitte ennam riete ning toido pärrast suurt murret teha. —

Sui pallawa ajal, kui Genowewa hallika jures omma jänno käis kustutamast, ütles mitto kord:

Iti tui se hallika wessi minno jänno kustutab, nenda kostutab sinno õppetus, sinno waim, oh Issand, minno hinge. Sinna ütled jo isse: Kel jänno on, se tulgo minno jure, ning jogo. Se wessi, mis minna temmale annan, saab temma sees wee kaewuks, mis owab iggawesse ellusse. Ja, se sinnane seestpiddine ello hallik jahhutab mind troostiga, ning jodab minno hinge rõmoga: — Kui nende kaljode peäle watas, mis ta ees ollid, tullid temmal need Õnnisteggia sannad mele: Kes minno sanna kuleb, ning sedda täidab, on ühhe targa mehhe sarnane, kes omma maja kaljo peäle ehitas. — Sinno sanna peäle tahhan ka minna omma õnne ehitada, kus ni samma kindel saab ollema, kui kaljo. Armsam, kui keif need asjad, mis Zenowewa ennese ümber näggi, olli ta weikenne lapsokenne. Päwa ajal tõi ta kopast wälja, ja kui käed emma pole wälja sirrutas, ning naeratas, wöttis temma ta, ja piggistas omma rinna külge, langes põlwili mahha, watas taewa pole ja ütles: Oh Jummal kuidas wõiksin minna sind se eest kül tännada, et sa tedda mulle olled kind! Oh wata ka sinna armust temma peäle, ning kingi tale eddespiddi weel, minno rõmuks, ellopäiwi. Wata, kui ta ilma murreta sün minno rinna külges hingab. Oh Õnnisteggia, kui õiged on sinno sannad: Kui teie mitte ei olle kui need lapsokessed, ei wõi teie mitte taewa riki tulla! Oh peaksid keif innimesed ni õnnelikud ollema; ilma uhkufeta, ilma wihhata, ning ilma kurja himmudeta, kui se ilma süta lapsokenne! Siis olleks meil taewariik süddames, ning meie wõiksimme sün ilmas rahhul ellada, kui se lapsokenne emma rinna külges.

Mõnniford iggatses ta kirrifo järrel. Oh

missuggune õnsus on se, ütles ta, kui inimessesed tuhhandete kaupa ühhel mehel Jummalat kummaridawad, tänno ja kitusse laulusi ülles taewa saatwad! — Ma ning taewas on ka siin sinno pühha tempel, ning mo südda seal sees, üks sul pühhitsetud altar.

Ri kui üks lillekenne wälja peäl, nenda kaswis ka Genowewa ainus poeg, ning hakkas peafanno järrel üttelema. Kui Genowewal middagi ei olnud, temma ihho katta, tulli üks rebbane metsast wälja, kes üht hirwe poega suus kandis, ja kui ta tedda kopa jures tahtis hakkata ärra söma, hirmutas tedda Genowewa, ja ta ehmatas ni wägga, et omma sagi mahha jättis, ning metsa jooksis. Genowewa wöttis siis se nahha, ning panni omma poja ümber, kes siis ni sammo wälja näitas, kui ristia Johannes kõrbes. Ärra arwamatta suur rõõm olli nüüd Genowewal, kui lapsokesse suust sedda sanna — emma — kulis. Kui ta jo kaunist selgest räkis, läksid nemmad, kui ennegi, kopast wälja, endid jahhutama; istusid ühhe kaljo tükki peäle, ning kulasid, kui linnud omma laulo ajasid. Oh teie illusad linnokessed, ütles Wallorüf sure rõmoga! Oh kui kenast wõite teie laulda! Agga üttele mulle siis armas emma, kes on need linnukessed seia tonud? Armas laps, ütles Genowewa, meil on üks armas Jõsa taewas — Jummal — kes ku, päwa ning tähhed on lonud. Wata, temma on neid seia meie rõmuks lonud! — Kui nemmad weel eddasi läksid, juhtusid masika marjo leidma. Emma, kas need on ka lillekessed? Ei mitte; need on marjad, ning pistis mõnne temma suhho. Se weikenne söi, ning ütles: Oh kui head on need; tohhiin ma neid weel korjata ning süa? Korja

ja sõ, kui sul himmo on, ütles emma. Kui neid kül sõnud olli, ütles ta: Armas Jummal! minna tännan sind nende marjade eest. Ja, armas laps! ütles Genowewa, keif need asjad on siin meie õnneks. Jummal on sind seia sadik hoidnud, ning saab ka eddespiddi so eest hoolt kandma! Ja, ja, ütles lapsokenne, temma on mo eest hoolt kandnud, se hea ja armas Jummal! Temma on jo sind mulle andnud, armas emma! Minna ollen jo sul kallim, kui lindudel onmad pojad! Nenda räkis ta, ning rõmo pissarad läis kisiid tal silmais, läks ja heitis ennast emma kaela ümber, kes rõmo pärrast nuttes taewa pole watas ning ütles: Oh Jummal! Nenda wöib ka üks puhhas südda kõrbes Paradisi, ning üks hing, kes sind armastab, kess hädda ning kannastust, taewast leida.

Genowewal ning Wallorigil jõudis nüüd se wüimne süggise liggi. Pääw ei paistnud mitte ennani ni pallawast, kui enne, tõusis hiljem, ning läks ifka pääw päwalt warrem loja. Sinno laulo ei olnud ennani kuulda. Keif lillakesesed ollid omma illo kautand, ning pude kõlletand lehhed puddenesid. Emma! ütles Walloriik: wist ei armasta Jummal meid ennani, sest ta lassib keif ärra närtjida? Kas ta ei tahha siis nüüd mitte ennani meie wasto ni hea ning armolinne olla, kui enne? Tahhab ta meid nüüd mahha jätta? Ei mitte, armas laps! ütles emma. Kui meie agga waggad olleme, siis armastab meid Jummal ifka. Siin ma peäl on keif asjad kadduwad, ning tühjad, agga Jummal arm jääb iggawest. Nüüd jouab kül talwe liggi, agga pärrast tulleb jälle kewwade, millal keif puud ommad lehhed jälle sawad, ning keif lillakesesed ni

Sammo bitsema hakkawad, i. i. ennegi. Mõllemad korjasid nüüd marjo ning rohho juri ennestele talwe warraks.

Euremad murret kui toidus teggi Zenowewal ihho kätte. Se rie, mis tal ümber olli, olli jo õige kattend. Nuttes istus ta kopa ukse ees, ning püdis sedda wanna riet sitte rohho ning kibbowitsa ofkastega parrandada; agga se tõ olli wägga waewalinne, ning ei tahtnud suggugi pidada. Oh, ütles ta, mis annaksin ma nüüd ühhe nõela ning pari silmatäie nidi eest! Wallo: riik ütles emma wasto, kui näggi et ta wägga kurw olli: Emma kas sa malletad weel, mis sa mulle ütlesid, kui ma üks kord sinnult küsisin, mispärast meie hirw omma karwa kautab? Sinna ütlesid: Jummal annab tale igga sui ühhe kerge prunika, ja jälle talweks ühhe halli, pakso ning soja karwa. Sellepärast olle rõmus! Jummal saab sulle wist ka ühhe soja talwe ride kinkima. Wõi mõttled sinna, et Jummal sedda hirwe ennam armastab, kui sind? Zenowewa hakkas omma poja kaela ümber, ja ütles: Se on õige, armas laps, mis sa ütled; ma tahhan rahhul olla. Jummal saab meie eest murret kandma. Se, kes lillekesti ja ellajaid ehhitab ning kattab, saab ka mind katma.

Paar päwa pärrast sedda ütles Zenowewa omma poja wasto, et mitte kopa jurest ei pidand emale minnema; wõttis ühhe pu oksa keppiks kätte, ning läks nisuggusid puid otsima, kelle wiljaga endid toita. Kui tükki maad olli eddasí läinud, tulli tal hunt wasto, kes üht lammasi suus kandis. Zenowewa wõttis nüüd julgust, löi ni kõrwast omma keppiga ta pähhe, kui ta liggi olli tulnud, et omma sagi mahha

jättis, ning pool uimane, omma teed läks. Zenowewa jäi nüüd lamma jure seisma, ning mõtles isse enneses: Wist ollen minna omma abbikasa maja liggi, sest muido ei olleks ta mitte wöind seia juhtuda. Ni pea, kui ta süddames olli mõtte tõusnud, metsast wälja minna, ütles kohhe: Ei mitte! Minna tahhan siin ni kaua olla, kui Jummal tahhab. Tahhab temma mind siit ärra peasta, siis saab ta kül se tarwis nõu leidma. Parrem on hädda ning waewa kannatama, kui omma süddame tunnistust rikluda. Wöttis nüüd ühhe terrawa konna karbi tütki, ning tõmbas sega lamma seljast nahha ärra, pesti jões tolmust ning werrest puhtaks, panni ennese ümber, ja läks siis röömsa süddamega koddo pole. Kui Walloriif omma emma emalt näggi tullewad, hüdüs ta: Emma! talled sa ommetegi üksford! Kus sa ni kaua ollid? Kui Zenowewa jo ta liggi olli jõudnud, tahtis Walloriif ärra jooksta, ning ennast kopasse ärrapeita, sest se lamma nahk hirmotas ta ärra. Kui ta neid söbbralikko sanno kulis: Ärra kardä, armas laps minna ollen! tulli jälle taggasi, ning ütles: Jummal olgo tännatud, et sinna se olled! Oh kui wägga röömus ollen minna nüüd! Agga üttele ommetegi, mis assi se on, mis so limber on? Sinnul on jo pea aego ni suggune rie, kui minnulgil! Kust sa sedda ennesele said? Zenowewa ütles: Armas Jummal on mulle sedda kinkind! Lapsokenne kargas nüüd römo pärrast, ning ütles: Eks ma üttelend sulle, Jummal saab sulle talwets ühhe soja ride kinkima. Sa nääd jo nüüd, et se tõssi on, mis ma ütlesin! Nemmad läksid nüüd möllemad kopasse, ning Zenowewa pididi tale räkima, mil wissil selle ride olli sanud.

Se olli neil seitsmes talwe metsas ellada, ning nende teiste seast keige külmem. Keif metsa ellajad küssendastid ni kangeft külma pärrast, et hirm olli kuulda. Ühhel hommikul nuttis Zenowewa wägga kibbedast, sest süis olli ni kange külmi, et ta kumad silma piisfarad jäeks külmetastid. Ta pojale ei teind, se kange külmi mitte suurt waewa, sest ta olli sündimisest sadik keif öppind wälja kannatama. Zenowewa ütles: Oh peaks mul süin üks säddemekenne tuld ollema! Oh kui suur ning kallis taewa ande olleks se mul ollewad! Süis wöiksin ma pu ragudest tuld ülles tehha, ning ennast omma lapsoga soentada. Süiski Issand sinno tahtminne sündko! —

Pääw päwalt, ning tund tunnilt löppes Zenowewa ifka ennam ärra. Lapsokessel olli sedda nähhes, wessi silmis, ning ütles emma wasto: Kust tükkist se tulleb, et sa ni ärra löpped? Armas laps, ütles Zenowewa tasfase healega, minna ollen wägga haige! Minna saan wist surrema! Surrema? küssis lapsokenne. Mis se tähhentab? Minna saan maggama jäma, ütles Zenowewa, ning ei ärka mitte ennam ülles. Süis ei sa minno silm walgust mitte ennam näggema, ning minno körw ei sa so heält ennam kuulma. Minno kehha saab süis külmaks ning kangeks ja wimaks tuhhas ning põrmuks minnema. Kui ta sedda kulis, läks nuttes, langes emma kaela ümber, ja ütles: Oh emma, emma, ärra surre mitte! Minna pallun sind, ärra surre mitte! Zenowewa ütles: Ärra nutta, armas laps! Se ei olle mitte minno wäes, ni kaua ellada, kui tahhan. Se on lord Jummal tahtminne, et sinnust nüüd pean lahuma. Jummal tahhab sedda? hüdis lapsokenne! Sinna ütlesid ifka, et

Jummal meie wästo hea ja armolinne on, kuidas wõib temma siis sedda tahta, et sa pead surrema? Zenowewa kostis: Kas sul on se weel meles, kui minna omma wanna kolwamatta ride seljast wõtsin, ning ärrawiskasin, ja Jummal mulle ühhe parrema kinkis? Wata, nenda kui üht riet, saan ma ka sedda kadduwad ihho ärra heitma, ning ta saab ärra mäddanema, kui se wanna rie. Minna isse, se on, minno hing, lähhen Jummal, meie armsa taewa Jõsa jure, kus ta mind ühhe tuhhat kord kallima ihhoga saab ehhitama. Seäl üllewet, seäl taewas, saab mul hea ollema. Seäl ei sa ma külma pärrast mitte wärrisema, ning mitte ennam haige ollema, ei sa nutma ei ka ohkama, waid selget taewa rõmo maitõma.

Emma, ütles Walloriik, minna tahhan sin noga surra! Minna ei tahha mitte üksi metsa ellajate seas ellada. Nemmad ei kosta mulle se peäle suggugi, mis ma neilt küsün. Minna tahhan ka surra! Ei mitte, armas poeg! kostis Zenowewa. Sinna pead weel kauem siin maa peäl ellama. Ükskord, kui sa omma ellokäiki lõpetad, siis saad sa mo jure taewasse tulles; sest ükskord pead sa ka surrema. Nüüd agga panne tähhele, mis ma sulle weel ütlen! Kui ma mitte ennam ei hinga, kui mo filmad kinni wauwad, minno käed kangeks ning külmaks lähwad: siis jä weel pariks päwaks minno jure. Siis, kui sa selgest tead, et ma surnud ollen, kui ma jo haisema hakkas, siis minne siit metsast wälja, otse kohhe senna pole, kus nüüd päike tõuseb, siis saad sa ühhe laggeda ma peäle juhtuma, kus innimesed ellawad. Innimesed! hüdis Walloriik! Minna mõtlesin ikka, et meie üksi siin maa

peäl piddime ellama. Mikspärrast ei olle sa siis neist mulle enne suggugi räkind? Oh peaksid sinna agga käia wõima, siis lähheksime kõhhe nende jure. Oh mo laps! ütles Jenowewa, need innimesed on meid seia metsa ellajate sekka saatnud! Nemmad tahtsid sind ning mind ärra surmata. Siis ei tahha minna mitte nende jure minna, ütles lapsokenne. Minna arwasin, et nemmad ka ni head piddid ollema, kui sinna, armas emma. Kas nemmad peawad ka surrema? Ja muidogi, kostis Jenowewa. Keif innimesed peawad surrema. Ja, nüüd tahhan minna nende jure minna, ning neile üttelda: Innimesed, teie peate keif surrema! Parrandage endid, muido ei sa teie mitte taewa rõmo sisse minnema! Oh laps, ütles emma, nemmad teadwad sedda jo ammo, et peawad surrema. Nemmad ei tahha mitte meelt parrantada. Igga pääw surewad nende hulgast ni hästi nori kui wannu, agga nad ei panne sest suggugi tähhele, waid ellawad ni julgest eddast, kui peaksid iggawest seia maa peäle ellama jäma. Nüüd ei olle mul ennam suggugi himmo nende jure minna! ütles Walloriik. Nemmad ei olle seäl mitte ükspäinis ni kurjad, kui hundid, waid ka rummalamad, kui meie hirm, kes meie juttust suggugi arro ei sa. Minna jään omma hirwe jure, ning ei tahha neist innimestest suggugi teada. Sinna pead'ikka nende jure minnema, armas laps! ütles Jenowewa, nemmad ei sa sulle mitte hädda teggema.

Minna ollen seia sadik sinno isfäst räkind, kes taewas on; sinnul on ka üks isfa sin maa peäl! Üks isfa sin maa peäl! hüdüs poisikenne rõmoga, kedda ma nenda, kui sind, wõin nähha, ja nenda kui prage sind, wõin käest kinni wõtta,

kes mitte näggematta ei olle, kui se Jõssa taewas? Ja, armas laps, ütles emma, sinna saad tedda näggema, ning temmaga rälima! Agga mikspärrast ei tulle ta siis mitte meie jure, ning mikspärrast lasseb ta meid siin üksi olla? Wõi on ta ka üks neist kurjadest innimestest? Ei mitte, armas laps, kostis Genowewa. Temma on üks hea innimenne. Temma ei tea mitte, et meie siin olleme. Temma ei tea ka mitte, et meie weel ellame. Temma mötleb, et minna üks abbiellorikkuja ollen. Sedda on need innimesed tale ette waltetand. Wata, ütles Genowewa, se kuld sõrmus minno sõrmes! Sedda ollen sinno isfalt sanud. Minno isfalt! hüdüs Walloriik rõmoga. Minno isfalt, kes taewas on, ollen paljo kallid asjo näinud — päwa, kuud, tähti ning lillekesi; agga minno isfast siin maa peäl ei olle minna waene laps weel middagi näinud! Kui minna surnud ollen, siis wõtta se sõrmus, minno sõrmest; enne ei tahha ma mitte anda, ühheks märgiks, et sinno isfal ollen surmani tru olnud, ning tedda ello otsani armastand. Minno armastus temma wasto, olli ni puhhas, kui se kuld, ja ni kui sel ümmarkusel sõrmusel allustust ning otsa ei olle leida, nenda on ka minno truuus ilma otsata — iggawenne.

Kui sa innimeste jure saad minnema, siis küssi Krahw Siegwriedi järrel, sest se on temma nimi. Pallu neid innimesi, et sind ta jure wiwad; agga ärra ütle kellegile, kes sa olled, kust sa tuled, ehk mikspärrast sa ta jure tahhad minna. Kui nad sind ta jure on juhhatand, siis anna se sõrmus ta kätta, ning ütle tale: Jõssa! Selle sõrmusse satis sulle Genowewa, minno emma, ühheks tähheks, et ma sinno poeg ollen. Wõnne

päwa eest heitis temma hinge, terretab sind weel üks furd, ning käsks sulle üttelda, et ta ilma süta olli, ning et sulle andeks annab. Taewas lodab ta sind jälle näha sada. Sinna pead rahhul ollema, ja ei pea mitte ta pärrast nutma! Ärra unnušta mitte üttelda et ma tal ollen tru olnud, ning tedda surmani armastand. Ütle tale ka, et ma tedda wiimisel surma tunnil ni sammo armastasin, kui sind. Nägi tale keik, kuis ma siin ellasin ning surrin! Wallu tedda ka, et ta mo furnud kehha siit kopast lassseb ärra korristada, ning mahha matta. Minna ei olle mitte nisugune kurjateggia, kui innimesesed on üttelnud.

Nenda kui sinnul siin maa peäl isä ning emma on, nenda on ka mul wannemad. Oh Jummal! Minna ei tea mitte, kas nemmad weel ellawad. Kui Jummal neile weel ellopäivi on kinkind — siis pallo omma isä, et ta sind nende jure sadaks, et nemmad ka römo wõiksid wanna ea sees lapse lapsesest tunda, et sedda kurbtust ning süddame wallo, mis seitsme aasta sees on tundnud, wõiksid ärra unnuštada. Oh, minno armas isä! ohkas Jenowewa silmaweege, ning sinna minno kallid emma, oh kui paljo ollete teie silmawet minno pärrast wallanud. Oh minno armad wannemad, weel üksford enne surma himustaksin teid näha sada. Oh peaksite teie sedda teadma, et minna siin ollen, ning weel ellan, ruttaksite wist minno jure. Teie mõtlete wist, et minno kehha jo ammo ühhes metsa nurkas ärra mäddanend on. Taewas same üht teist jälle näggema. — Sinna nuttad, armas laps! Anna mulle andeks, et so süddame ni raskest teggin. Et sa kül omma emma nüüd kautad, saab Jummal minno assemel sulle ühhe kalli isä

andma! Ürra nutta, armas laps! Sinno isša saab ennast wägga rõmustama, kui sind, omma last, kedda weel ilmas ei olle näind, nüüd saab näggema! Temma saab sulle suud andma, sind omma kätte peäle wõtma, sind wasto omma südant piggistama, ja rõmo pärrast nutma! Temma saab sind armastama, ning sulle palju enam head teggema, kui so waene emma on wöinud teha.

Kui Zenowewa tundis, et tund tunnilt nõrgemaks läks, walmistas ennast surmale. Oh peaks sin üks kirriko:õppetaja ollema, kes mind trööstiks, ning mulle ello leiba annaks, kinnitusfets pitka te peäle, iggawesse ello pole! Ügga sinna, oh. Jõsand, sinna iggawenne kõrgepreester, olled jo isše minno jures! Sinna olled keikil liggi, kes sinno jures abbi otsiwad. Ügga innimest, kes kannatab, ning sinno järrel ihhaltab, tahhad sinna koddootsi, ning tedda jahhutada! Sinna isše ütled jo: Wata, minna seisn ukse ees, ning kopputan peäle! Kui kegi minno heält kuleb, ning mulle lahti teeb, temma jure tahhan minna sisse minna, ning temmaga õhto sõmaega piddada.

— Kui se lapsõenne emma omma Dnisteggiaga nenda kulis räkivad, läks ja heitis ennast ta kaela ümber, ning ütles: Oh emma! Armas emma! Oh peaksin minna wõima sinno assemel haige olla, ning sinno eest surra!

Ühbel hommikul, kui Zenowewa paar tundi olli maggand, olli üllesärkades palju kergem. Se weike ristikenne, mis ta ikka käes hoidis, olli mahha kukkund. Walloriik wöttis ta maast ülles, ja küssis, emma kätte andes: Armas emma ütlemulle mis sa selle pu ristikesega teed, ning mis temma tähhentab? Wata! armas laps, ütles Zenowewa, Jõsal taewas olli halle meel, kui

näggi et innimesesed wägga furjad ollid, ning sepärrast mitte ei wöind taewa römo sisse minna; sellepärrast satis siin omma kallist poega Jesust Kristust taewast nende jure, kes nende eest piddi seisima, ning neid mele parrandamisse pole juhhatama. Kui nemmad temma öppetust mitte ei tahtnud wasto wötta, ei ka mitte uskuda, tedda Jummalaga poeg ollewad, ja et se Jõsa taewas tedda nende jure olli saatnud, näitas neile filmapilk, et ta ni sammo wäggew on, kui Jõsa isse. Ühhel emmal olli ta ainus poeg, sinnust piisut surem, surnud, ning kuidas ta temma jures nuttis, wöid sa kül' arwata. Jummalaga poeg läks siis ta jure, ning ütles temma wasto: Arra nutta! Astus poisikesse liggi, ja ütles: Tõuse ülles! — ning se surnud tõusis istma, hakkas räkima, ning ta andis tedda temma emmale.

Need innimesesed ei usknud siiski weel, et Jõsa taewast tedda mailma sisse olli saatnud. Nemmad ei sallind sedda mitte, kui ta ütles: Teie ollete furjad, ning peate endid parrandama. Teggid siis ühhe sure risti, ajasid ta käedest ja jalgadest naelad läbbi, ja löid ta siis selle risti külge. Meist hawust jooksis keif werri wälja, ning temma piddi hinge heitma. Nemmad naersid nüüd ta ülle, kes neile suggugi ei olnud furja teinud. Kas se Jõsa taewas siis sallis sedda keif? küsis Wolloriik. Armas laps, ütles emma, Jummalaga poeg pallus nende eest. Jõsa! anna neile andeks! Nemmad ei tea mitte, mis nad tewad! Selgest armastusest nende furja innimeste wasto on ta nende eest surma läinud. Temma surri, et keifi innimesesi õnsaks tehha. Kui ta neid mitte surmani ei olleks armastand, siis ei olleks wöind ükski innimenne õnsaks sada.

Ka armastusesse meie wasto, on ta ka meie mõllemate eest ristil külges hinge heitnud. Sellepärast on se pu ristifenne minno melest armas. Temma tulletab mulle selle armastust mele, kes meie eest ristil külges kannatas, ja surri. Wõtta siis armas poeg se rist ennesele mälestusfeks, ja ni mitto ford kui sa ta peäle watad, mõtle ka omma emma ning Jeesuse Kristuse peäle, kes ristil külges poos.

Ühhel päwal wasto õhtud, läks Zenowewa bige jõutumaks, hingas ni raskest, et higgi möda filmi mahha jooksis, ja ütles poisikesse wasto: Lange põlwili mahha, et ma sind enne surma weel õnnistan. Minna ussun, et mo ots jo saab liggi ollema. Walloriif langes mahha, ning Zenowewa ütles: Jummal õnnistago sind, mo poeg ning temma waim saatko sind, et sa ilmas kurja ei te — et sind teises ilmas jälle wõiksin nähha. Zenowewa hakkas temma kaela ümber, andis tale suud, ja ütles jälle: Kui sa üksford saad õnnelikult ellama, siis ärra unnuستا mitte omma waest emma ärra. Oh kui sa minno armastust sinno wasto, minno wiimseid sanno — peaksid ärra unnuستama, siis saad sinna minnuست teises ilmas kangel ollema! Oh lapsokenne, jä heaks! — Zenowewa langes nüüd asfemele mahh. ja silmad wausid finni, ning Walloriif ei teadnud, ras piddi furnud ollema, wõi mitte — langes põlwili nahha, ning ohkas: Oh Jummal, ärra lasse tedd mitte surra! Oh Jeesus Kristus, ärrata ta jälle ülles!

Kui Krahw Siegwried Kolole kässo satis, Zenowewat ärra tappa, olli isse seford raske aige, sest ta olli sõas wägga rängast hawatud. Kui jo olli terweks sanud, wöttis ennese tennisfeks lahki, ning hakkas koddo pole jõudma.

Kui ta ühhel öhtul jo omma ma peäle olli astund, tullid temma rahwas — mehhed, naesed ning lapsed — majadest wälja, terretasid tedda ning ütlesid: Oh aus ja armolik herra! Oh õnnetust! Oh se hea Zenowewa! Oh se kurri Kolo! Temma terretas ka neid, tulli hobbuse seljast mahha, andis neile kät, ja kui neilt olli küsind, mis koddõ selle aia sees sündinud, kui ta sõas olli, ei kuulnud ta muud, kui agga Zenowewast head, ning Kolut kurja rägitawad. Temma sõitis nüüd jälle eddasi, ja kui ta omma maja liggi olli jõudnud, näggi küünlaid põllewad, ning kulis wägga kängest mängitawad. Kolo olli se kord keit ommad sõbbrad kokko kutsnud, ning olli nendega siis wägga rõmus; sest ta ei lootnud suggugi, et Krahw weel pididi taggast tulles. Kui Krahw jo omma sõameestega wärrawa ette olli jõudnud, andis pääsuna puhujatele kässõ, märki anda, et ta jo koddõ on. Need sannad: Krahw! Krahw, kõllasid läbbi keige se sure maja, ning Kolo, kes ennesele ennem surma sowis, kui ennast Krahwile näitada, tulli ruttu ühhe põllewa tõrwa küünlaga treppist alla, omma herrat wasto wõtma. Krahw watas kaua aega tõsise näoga ta peäle, ilma fanna lausamatta, ning Kolo, ehmatand, ja silmist ni kahwatand, kui surnud, seisid ta ees, kui kurjateggia omma kohtomõistja ees, kelle silmis keit ta kurri tõ luggeda olli. Laks nüüd Krahwiga treppist ülles, ning wärrises ni kängest, et künal tabtis käest mahha kulluda. Kui Krahw olli ühte sure tuppä läinud, panni omma raud kübbara ning möega laua peäle, wõttis Kolo käest keit maia wõtmed ärra, andis omma wanna teenre, Wolwi, kätte, ja käsks keit wärrawad luffu panna, et kegi ei

wöind ärra pöggeneda. Esfimenne käif olli nüüd Krahwil, omma praua tuppä, kus ta ühhe toli peäle istus, ja ni süggawasse möttete sisse waus, et mitte ei näind, et jo künal löppemissel, ning ärra kustumissel olli. Nüüd tulli se tru tüdrufokenne, kes Jenowewa wangihones üllespassis, ning andis ta kätte selle kirja, mis Jenowewa wangitornis olli kirjotand. Sedda kirja luggedes nuttis ta ni kibbedast, et se kirri ta silmaweeft läbbi ning läbbi märjaks sai. Temma ohkas ühte puhko süddame pöbjast: Oh Zummal! Oh Zummal! Oh Jenowewa! Sind, sind, sind, wöisün minna surmata! Sind, ning minno poega! Oh minna önneto innimenne! — Kui ta kaua aega olli kibbedaste nutnud, töusis äkkist ülles, käs kis möketa tua, ning tahtis Kolut ärra tappa. Kui ta tener tedda olli pallund, kurjateggiat mitte ilma ülleskulamatta surmata, käs kis tedda siis ta käed ja jallad rauda panna, ning tedda senna wangitorni wisjata, kus ilmasüta Jenowewa olli kannatand. Zeisel päwal, enne sedda, kui tedda ennese ette käs kis tua, lugges ta sedda kirja, mis Jenowewa tale olli kirjotand. Reed sannad: Anna tale andeks, kui minna temmale andeks annan — minno pärrast ei pea sama ükski werretill ärra wallatud! — läksid uest ta süddamesse, ning kui Kolo ta ette todi, siis watas temma wesfiste filmade ning halleda melega ta peäle, ning ütles tasfase heälega: Kolo, mis ollen ma sulle teind, et sa ni sure hädda mo peäle olled saatnud? Mis on sulle minno abbikasa ning ma poeg teinud, et sa neid olled surmanud? Sinna ollid üks wäti ja waene poisikenne, kui sa mo majaosse tullid, olled paljo head wasto wötnud — mis pärrast tasjud sinna siis nüüd mo hea teggo

kurjaga! Kolo hakkas waljust nutma, ja ütles: üks wägga kurri himmo on mo süddames asset leidnud! Teie praua on ilmasüta, kui üks ingel taewas; minna ollin se kurrat, kes tedda eksitada püdis. Krahw leidis nüüd ka mõnda troosti, kui ka Kolo ütles Zenowewa ilma süta ollewad, kästis tedda taggast wangi hone wia, ning läks isse jälle senna tuppa, kus Zenowewa olli ellanud. — Kui Krahw sure murre pärrast ei tahtnud ommast majast wälja minna, piddasid temma söbbrad nõu, mil wiisil temma meelt jahhutada. Kui senna ning tänna ollid möttelnud, tullid nende mötted pea kokko, tedda jahhi peäle kutsu. Laksid nüüd ühhel selgel päwal wälja, ja kui ürikesse ajaga mõnda hirwe, hunti, karrut, ning muid metsa ellajaid ollid tapnud, juhtus üks suur emma hiru Krahwi ette tulles, agga mitte ni liggi, et olleks ullatand lassma. Temma ajas nüüd ratsa hobbosega järrel, agga se ellajas kargas tule ning tormiga ülle kaljode ning läbbi kibbowitsa poesaste, ja pugges wimaks senna kopsasse kus — Zenowewa — ellas. Se olli se samma hiru, kelle pimaga Zenowewa isse ennast ning omma poega kaua aega olli toitnud. Kui Krahw se kopa jure olli jõudnud, astus hobbose seljast mahha, watas senna sisse, ning juhtus üht ärralöppend innimesse näggo näggema. Se olli Zenowewa, kes ni raske haige olli olnud, et ennamiste iggal hommikul õhtut ennam ei lootnud nähha sada; agga nüüd jo parrem olli. Kui sinna innimenne olled, hüdis Krahw, siis tulle wälja! Zenowewa tuli wälja, palja käsja ning jalgega, wärrises wägga külma pärrast, ja olli silmist ni kahwatand, kui surno. Kes sa olled, ning kuidas juhtusid sa seia? küsis temmalt

Krahw, tast taggane des, sest ta ei tundnud tedda mitte; Genowewa se wasto olli tedda kohhe tundnud. Siegwried! ütles ta tasfase heälega, minna ollen sinno abbikasa Genowewa tedda sinna olled surmale mõistnud. Agga, Jummal teab sedda minna ollen ilmasüta! — Need sannad lätsid ta süddamest ni läbbi, kui olleks walf tedda lõnud, ja et ta omma söbbradest kaugel, aina ükfi pimmedas metsas olli, arwas — Genowewa waimo nägeward. —

Oh sinna minno abbikasast ärralahkunud waim! hüdis ta sure heälega. Tulled sinna taggasi minno werre sü ülle kaewama? On se se paik kus sind surmati, ning se koht, kus sinno kehha on mattetud? Ja, nenda se saab ollema, sinno kehha pörab ennast haudas ümber, sest et minna sedda paika, kus nüüd seisas, sinno werrega ollen wärwinud; ning se näitab sinno waimo tahtmise wasto ollewad, et sinno tapja, so haua liggi astub. Oh tulle taggasi, tulle taggasi, õnnis waim, minno süddame tunnistus waewab mind wägga! Tulle taggasi rahho majade pole, ning pallu minno eest — ühhe waese innimesse eest, kel maa peäl enam rahho ei olle. Oh ärra näita ennast mulle mitte ühhel ni halledal wiisil; näita ennast mulle ingli näol, ning ütle mulle, et sa mulle andeks annad! —

Siegwried, ütles Genowewa, minno armas abbikasa! Minna ei olle mitte waim! Minna ollen tõest Genowewa, sinno abbikasa. Minna ellan weel! Need head mehhed, kes mind pididid surmama, jätid minno ellama. Krahw olli ikka weel ses mõttes, et waimo näab. Genowewa wöttis söbbralikkult ta käest kinni; agga temma tõmbas omma käe kohhe taggasi, ning hüdis: Lasse mind

lahti! Sinno kässi on külm, kui jäe. Ehl! tõmba mind, selle külma, furno käega, ennese jure hauda; sest mo ello on mul sureks waewaks, ning minna tabhan rõmoga surra! — Jenowewa ütles jälle: Siegwried! Minno armas ning keige kallim abbi-kasa! Kas sinna siis ei tunne mitte omma Jenowewat? Wata, minna ollen jo se! Katsu minno kät, ning wata selle sõrmusse peäle, mis sinno käest ollen sanud. Oh hakka siis ommeti ükskord märkama! Oh Jummal, te tedda isse sest hirmsast mõttest lahti! —

Nüüd wast hakkas ta märkama, ning ärkas kui ühhest raskest unnest ülles. Ja, sinna olled se! ütles ta, ning langes temma jalge ette mahha; watas temma peäle, agga ei saand hulgal aial sannagi suust wälja. Hakkas nüüd kibbedast nutma, ja hüdis: Sinna, sinna, sinna olled minno abbi-kasa! Oh, minna ei olle enam mitte wäärt, et maa mind weel kannab! Minna ei julge omma filmi mitte enam sinno pole ülles tõsta! Oh, kas sa wõiksid mulle andeks anda? Jenowewa ütles nuttes: Armas Siegwried! Ilmas ei olle minna ommas süddames wiha sinno wasto kandnud! Minna ollen sind ifka armastand! Minna teasin jo, et sa ennast petta lastsid. Oh tõuse ülles, ning tulle minno kätte wahhele! Wata, minna nuttan jo rõmo pärrast, et sind jälle nähha saan. Kui Krahw ifka weel ei tahtnud julgeda ta peäle watada, ütles tükki aja pärrast: Sinna ei wiska mo süüd mulle suggugi ette. Sinna ei üttele mulle mitte ühte kurja sannagi! Oh sinna taewa ingel, sinna kallis hing! Oh, mis ollen minna teinud! sind! — sind! ni wägga kurwastanud! Jenowewa ütles: Siis olle ommetegi ükskord rahhul, Siegwried! Se olli jo Jummal,

tahtminne, et nenda piddi sündima. Se olli mulle kassuks, et seia ollen juhtunud. Rikkus ning uhkus olleksid ehk mulle wõind kahjuks olla; agga siin ollen ma leidnud Jummalat ning taewast. — Kui ta nenda räkis, tulli Walloriik, kel muud riet ümber ei olnud, kui agga üks hirwe nahk, ning käis palja jalgega lumme sees. Temma tulli hallika jurest, ning tõi isse ennesele ning emmale rohho juri toiduks. Kui se poiss-kenne sedda uhkest ehitud Krahwi näggi, ehmatas wägga, ja jäi seisma. Watas emma peäle, ja kui piisaraid ta möda kahwatand palgeid näggi mahha jookswad, hakkas waljust küssendama: Emma! Kes se on? On ta ka üks neist kurja innimestest, ning kas ta tahhab sind ärra tappa? Ärra nutta, ütles ta, emma pole minnes. Minna ei lasse sulle mitte hädda teha; tapko ta ennem mind ärra. — Jenowewa ütles: Oh armas poeg! ärra kardada tedda mitte! Wata ommetegi ta peäle, ja anna ta käele suud. Temma ei te sulle midagi. Ta on sinno armas isä. Wata ta nuttab meie hädda ülle. Jummal on tedda seia saatnud, et meid siit ärrapeästab, ning kojo wiib! —

Kui Krahw sedda poisskest näggi, rõmustas ennast wägga, ning ta südda hakkas põllema, isä armastussest omma lapse wasto. Oh minno poeg! hädis ta, minno keige armsam poeg! Oh tulle minno kätte wahhele. Temma andis tale nüüd suud, wöttis ta omma käe peäle, hakkas teise käega Jenowewa kaela ümber, watas silma-weega ülles taewa pole, ja ütles: Oh Jummal! Ünsust on nüüd kül minno süddamel, ilma lootmatta, esimest korda — siin omma armast last — ning siin jälle omma armast abbikasat, kui surmast jälle antud, nähha sada! Jenowewa panni

käed risti, watas wagga melega taewa pole, ja ütles: Ja, oh Jummal! Sinna olled rikkas andmisfes, ning tead innimesse süddamele ühhe filmapilguga ta mitme aastast hädda ning waewa rohkest ärratasjuda! Täanno olgo sulle! Ka se lapsokenne ütles: Täanna olgo sulle, armas Issa taewas! —

Ellawad minno wannemad weel? küsüs Jenowewa, ning kuidas käib nende käsfi wanna ea sees? Teadwad nemmad ka sedda, et ma ilmasüta ollen? Seitse aastad on nemmad jo mo järrel nutnud. Krahw ütles: Nemmad ellawad — on terwed — ning teadwad, et sinna ilmasüta olled. Sel sammal tunnil tahhan neile teadust sata, et sind ollen leidnud. Jenowewa panni käed risti, watas taewa pole, ja hüdis sure römo pärrast: Täanno olgo sulle, oh Jummal! Sinna olled minno palwet kuulnud. Sinna olled minno abbikasat sōast taggasi arwitand — Sinna olled minno truust walge ette winud — Sinna olled mind iggast häddast, wangihonest ning surmast, ärrapeästnud — Sinna olled mulle sedda önnist filmapilko kinkind, kus omma armast last ta issa jure wōisin wia — ning nüüd tahhad sa mind lasta weel üksford mo wannemaid nähha sada! — Jenowewa wiis nüüd omma abbikasat kopasse, sest ta ei wōind mitte ennam palja jalgega lumme sees seista. Kui Krahw seal olli ümber waatnud, ütles siis filmaweega: Oh, Jenowewa, imelikul wisil on sind se Keigewäggewam siin hoidnud! Seitse pitka aastat — ilma rideta — palja jalgega lumme sees — ühhe mawallitseja tüttar, kes hōbbe riistade seest on sōnud, ning kuld peekre seest on jonud — kes purpuriga ennast ehhitand, ning külma ajal keige kallima kasfukaga katnud —

oh, se on wägga hirmus! Oh kui suurt hädda ollen ma so ülle saatnud! ning süski, hädda ning kurbtuße pärrast ärra löppend, armastad sa mind weel — sinna tru ning armas hing! —

Armas abbikasa, ütles Zenowewa, ärra rägi mitte ennam sest asjast! Jummal teab, minna ollen siin ka mitto kord römüs olnud. Wõi kas siis uhkedes majades ei olle hädda ning waewa kannatada? Krahw istus nüüd Zenowewa kõrwa mahha, wöttis omma poja sülle ning Zenowewa hakkas nüüd räkima, kui immelikkul wisil Jummal nende eest metsas olli murret kandnud. Kui Zenowewa räkind olli, ütles Krahw: Oh Jummal, immelikkul wisil tead sa omma lapsi arwitada! Kui minna omma armsa abbikasa ning omma lapse hirmsal kombel ennesest ärra töukasin, kus nemmad olleksid piddant hukka sama, olled sinna armolinne Jummal neid selle hirwe läbbi nälja surma eest hoidnud, ning mind ta läbbi nende jure jälle winud. Jummalikkul wisil tead sa meid iggas häddas arwitada; sinno peäle, oh sa keige innimeste armolinne Jõsa, tahhame meie iggal aial omma lotust panna! —

Jõsa, emma ning poeg, kel weel römopisjarad filmis läiksid, läksid nüüd kopast wälje. Krahw wöttis omma hõbbe passuna, ning hakkas puhuma, et teised jahhi mehhed ta jure kokko tulleksid. Walloriik, kes ilmas ni suggust kenna heält ei olnud kuulnud, römustas ennast wägga, wöttis passuna, ja hakkas ka puhuma. Kui teised kokko tullid, immetelesid wägga ülle selle ärralöppend praua, kelle käest Krahw kinni hoidis, ning ka ülle selle illusa poisikesse kes ta kae peäl olli. Keif seisid nüüd nende liggi, ning himmustasid teada sada, kes se praua omma lapsega

olleks. Silmaweega ütles nüüd Krahw: Watage, se on Zenowewa, minno abbikasa — ning se on minno poeg Walloriik. Kui neid sanno kuulsid, ehmatasid keif ärra, ning hakkasid waljust kissen: dama — üks sedda, ning teine teist, ning mitmesuggusi küsümissti kuuldi: Oh Jummal! Mis, meie armolik praua! — Kas ta ei olle mitte ärrahukkatud? On ta furnust ülles tõusnud? Ei, se ei wõi mitte olla! — Ja, temma se ommetegi on! Oh Jummal, misugguses häddas! Watage kui ärralöppend ta on! Ja meie noor Krahw! se kenna poisikenne! — Krahw andis neile nüüd lühhidalt teada, mil wiisil Zenowewa olli ärrapeasenu; satis siis kaks omma seltsimeestest koddo, Zenowewale ridid toma. Mõnne mule andis ta kässo hobbosid tua, ja kes weel seäl ollid, käskis puid kokko korjata, tuld sömaaja walmistamisese tarwis ülles teha. Temma isse wöttis omma käsuka seljast, panni Zenowewa ümber, ning andis tale ühhe pakso sidi rätriko, peat kinni katta. Panni siis ühhe kalli tekki tulle äre mahha, ning seadis ta senna peäle istuma. Nüüd tullid Krahwi söbbrad ühhe teise järrel, ning terretasid tedda. Keige wimaks tullid nüüd ta tru tener, Wolw, wöttis praua kae, andis suud, ja ütles silmaweega: Armolik praua! Nüüd ollen minna wägga rõmus, et waenlanne minno wanna halli pead mitte ei olle ärra lõhkunud; ja sest et minno silmad teid nüüd on näinud, tahhan minna rõmoga surra! Kui neid sanno olli ütelnud, wöttis Wallorigi omma kätte peäle, andis tale suud ning ütles: Terre armas laps! Olle tuggew, kui so isä, ja tassane, kui so emma, ja hea ning wagga, kui nemmad möllemad! Walloriik, kes nüüd innimeste sekka olli juhtunud, ei teadnud

mis se' olleks, sest se olli tal esimesne ford ta ello aegas, teisi innimesi, hobbosid ning muud teisi asjo nahha. Kui ta uhe mehhe hobbose selgas naggi ollewad, motles ta temma hobbose selga kinni kaswand ollewad, ja arwas hobbose ning mehhe uhe loma ollewad. Issa, huidis ta, ons ka innimesi nelja jallaga? Issa kaskis nuud mehhe hobbose seljast mahha tulla, ja lastis siis hobbose ta ette wia, ning ta kussis: Issa! Kuidas sa neid ellajaid olled puudnud? Se suggusid ei olle kul siin metsas mitte. Kui ta neil waljade raudo naggi suus ollewad, kussis ta: Kas siin need ellajad muud ei so, kui agga kulda ja hobbedat? No, siis ei olle kul neil ses metsas toito. — Kui ta suurt tuld naggi, kussis ta jalle immetelles: Emma! On need innimesed walgud taewast mahha tonud, woi on se armas Jummal neile need kintinud? — Kui ta soma aegas uno ning keif suggu marjo naggi, utles jalle: Issa! Kas siis ka talwe sinno jures uno kaswawad? Sinno jures on wagga hea ellada. — Kui palju neid asjo olli tunnistand, mis enne ei olnud naind, utles ta: Oh kui palju ning immespannemisse wairt asjo on Jummal lonud, kellest minna seia sadik suggugi ei olle teadnud!

Kui nemmad jo sonud, ja Zenowewa rided senna ollid todud, laks Zenowewa kopakse, langes polwili mahha, tannas Jummalat se immelikko arrapeastmisse eest, ning panni ennesele jalle, kui seitsme aasta eest, kallid rided selga. Kui kopast walja tulli, pandi ta uhe hobbose peale, Krahwi isse omma pojaga astus teise selga, ning laksid siis keif koddoo pole. Ni pea kui metsast ollid walja joudnud, tulli neile sum summa kauparabwast wasto Krahwi prauat terretama.

Nüüd tullid neile ka need kaks meest täis hirmo wasto, kes Genowemat piddid hukkama, ning ütlesid: Kuidas tulli se, armolik praua, et teid külm, nälg ning metsa ellajad ellama jätsid? — Genowema käsikis neid liggemale tulla, ja tännas neid omma pojaga se eest, et neile ollid ello kinkid. Nemmad läksid nüüd ka Krahwi jure, langesid ta ette mahha, ja pallusid andeks. Tõuske ülles! ütles ta; minna tahhan weel eddespiddi teie, teie naeste ning laste eest hoolt kanda. —

Kui jo lossi liggi ollid tulnud, näggid ka innimessti, mitte ükspäinisi tee peäl, waid ka pude otsas ja kattuste peäl ollewad, et prauat, kedda ammo arwasid surnud ollewad, ni liggidalt kui wöimalik, nähha sada. Kui rahwa hulgast läbbi läksid, kuuldi böldawad: Meie armolik praua! kui kahwatand! Ja: Wata kedda kenna poisstest! Ta näitab omma karmatse ride sees wälja kui Johannee, kes kõrbes olli. Ja jälle: En nä sedda hirwe! Ka mõistmatta lomad armastawad meie kallist prauat! — Ka mõnni hal pea tulli keppi naeal, silmad täis römo pissaraid, weel enne surma püüdma Genowema nähha sada. Kui Genowema jo omma endise lossi jure olli tulnud, kuhho suur hull surest suggust naeste rahwast olli kokko tulnud, tedda wasto wõtma, astus nende seast üks noor tüttar laps, walges rides, wälja, ning andis Genowema kätte ühhe rohhelisse frantsi walge biedega, ühheks tähheks, ta truusfest, ilma süta ning pubtast ellust. —

Sest et Genowema kedda tüttarlast ei tundnud, ütlesid teised: Temma on se hea tüdruk, kes teid wangihones watamas käis. Oh Jummal hüdis Genowema, kes olleks wöind se kord armata, kui mind mo lapsega süit wälja widi surmale,

et weel piddin üks lord sel kombel taggasi tullemä? Sinna üksi, oh Jummal, teadsid sedda!

Jenowewa läks nüüd jälle mitme aasta pärrast omma tuppä, ja kui Jummalat omma immelikko ärrapeästmissä eest olli tännanud, ja kaua aega felle nore tüttarlapse, ning ka weel mõnne muga olli jutto ajanud, heitis senna söngi maggama, kus seitseme aasta eest olli magganud. — Krahw Siegwriedi maja olli nüüd rõmo täis, kellest Jenowewa wannemad suggugi ei teadnud, waid täis kurbtust ning süddamewallo, tedda leinasid. Wolw tahtis nüüd ka neile need rõmo sanno: mid wia, et Jenowewa weel ellab; agga Krahw ütles tale: Mötle, sa olled jo wanna, ja prugid puhkamist, lasse ennem üks teine minna! Se ei te middagi, ütles Wolw, lasse mind agga minna; ma ollen nüüd ni kerge, kui olleksin kümme aastat norem ollewad. Kui ma ollen taggasi tulnud, siis heidan mahha, ning tahhan hingata — wiimse päwani. Wötta siis mo tallist se keige parrem hobbone, ütles Krahw, ja minne, ja üttele neile, mis so südda sind räki sunnib. — Minnes ütles Wolw omma felttimeeste wasto: Rutto, söbbrad, rutto! Mikspärrast ruttate teie siis ni wägga? küsüsid nemmad. Enne söitsime meie wälja hawo löma, ning silmawet saatma: ruttame siis nüüd hawo parrandama, ning silmawet kuiwatama, ütles Wolw. — Temma juhtus nüüd ka kokko, se kirrikoöppetajaga, kes Jenowewat ning Siegwrieti olli laulatand, kellele ta ka teada andis mis olli sündinud. Se pääw millal nemmad senna jõudsid, olli se pääw, kedda nemmad igga aasta omma tütre hirmsa surma mällestusfeks pühhitsefid. Nemmad, kelle juuksed jo enne aego ollid halliks läind, istusid sel hommikul toas, mustas

rides, ning ollid wägga furwad, ja otasid kirrifo, õppetajat, kes sel pühhal ka piddi seäl ollema, et temmaga se samma altari ees, kus Zenowewa laulatadi, ta surma mällestusse pühha pühhitseda. Wanna isäa mõtles isse enneses: Jummal on meid raskest nuhelnud! Siiski sündko temma tahtminne! Temma emma õhtas: Oh, meie ainus laps piddi üht ni hirmust surma leidma! Oh Zenowewa! Meie arwasime, et sa kui üks ingel, meie surma wodi ees piddid seisma, ning meie silmi kinni wautama; agga nüüd piddi sesuggune luggu sinnoga ollema! Sinno tahtminne, oh Jõsand, sündko! —

Kui ta neid sanno olli ütelnud, tulli se õppetaja, kelle palge taewalikkust rõmust paistis, uksest sisse, ning ütles: Jätke ommetegi üksford omma leinaminne mahha, ning olge rõõmsad Jõsandas! Oh peaksime meie weel Zenowewat nähha sama! ütles emma. Siin maa peäl kül mitte ennam, ütles ta isäa; agga taewas same tedda wist näggema. Ka siin maa peäl weel! ütles õppetaja; sest Jõsand teeb ka nüüd weel suri asjo. Temma lööb hawo, ja parrandab neid jälle. Temma weab meid auko, ja awwitab ka august jälle wälja. Temma, se Jakobi ning Josepi Jummal ellab weel. Leina laulude assemel, mis kirritus piddime laulma, lastem meid nüüd sedda laulu laulda:

Sind Jummal kidadame,
Sind Jõsand tänname;

sest Zenowewa ellab — ning teie sate tedda pea näggema. Kui neid sanno kuulsid, jooksis lange wärristus nende ülle, ning jäid kaua aega immes: teles temma peäle watama. Lotus ning kartus

wõitlefid nende süddames, ning ei uskund sedda weel mitte, mis ta neile ütles. Temma teggi nüüd ukse lahti, käskis Wolwi sisse astu, ja ütles: Se on se mees, kes neid sannumid on tonud. Wolw ütles: Jenowewa ellab! Nende minno filmega ollen ma tedda näinud, nende minno kõrwadega ollen temma heält kuulnud, ning nende minno kättega ollen ma tale kät andnud. Jenowewa isä ning emma ei teadnud mis neile sündind. Wimaks, kui ka need mehhed, kes Wolwiga ollid tulnud, neid sammo sanno räkisid, ei wõind nemmad ennam mitte kahhe wahhel olla, ning neil olli nüüd, kui ollefid nad unnest ülles ärkannud. Meie tahhame minna, ütlesid nemmad, et omma tüttart nähha same. Pärrast sedda, kui Jummalat ollid tännand, läksid tele. Enne weel, kui neid Jenowewa olli otanud, astusid jo wannemad uksest sisse, ning terretasid tedda kuma filmaweega. Wanna isä ütles, kui Simeon, temma kaela ümber hakkates: Nüüd, Jösand, et minno filmad sedda õnne on näinud, lasjed sinna omma sullast rahhul lahkuda. Nüüd tulli temma emma, langes ta kaela ümber, ja ütles, kui Jakob: Eest et minno filmad sind on näinud, tahhan minna römoga surra. —

Kui nemmad sedda poisikest näggid, hüüdsid mëllemad: Sinna olled meie laste laps — tulle meie jure! Temma isäisä wõtiis ta nüüd omma käe peäle, andis tale suud, ja ütles: Jummal õnnistago sind, mo laps! Jummal õnnistago sind, mo kallis, armas laps, ütles temma emma: emma tedda sülle wõttes, piggiestas tedda omma süddame külgi, ja ei jätnud mitte jälle, tale suud andmast. Ütlesid nüüd Jenowewa wasto: Meie armasime so jo ammo furnud ollewad, ja leina:

siine sind, armas tüttar, ning ei lootnud sind
 siin maa peäl mitte ennam nähha sawad, agga
 nüüd lasseb Jummal meid ka weel so poega
 nähha! — Kui Jenowewa õppetajat näggi, olli
 temmal, kui olleks ta üht Jummalala sullast, tae-
 wast, näinud. Õppetaja ütles: Nüüd on se
 Jõsand sedda lastnud tõeks minna, mis mind ta
 waim on ette lastnud ärra nähha. Ta on sind,
 mo tüttar, ning teid keiki, üht suurt õnne leida
 lastnud, mis surem on, kui keik ismlit rööm ning
 au, mis jures teil esmalt kül palju kannatamist
 olli. Kannatamine on se te, mis meid Jum-
 mala pole juhatab, ning sedda teed on ta teid
 keiki saatnud. Jenowewa sai lotuseses Jummalala
 peäle finnitud, waewa kannatamiseses, waenlase
 ärra leppimiseses, ning mõnnes mitmes heas teos,
 kül õppetud! — Krahw Siegwried sai tundma,
 mis kahjo äkkiline meel sadab. — Ka se weikene
 lapsokenne õppis kõrbes Jummalat tundma, mis
 Krahwi majas ehk mitte olleks wõind olla. —
 Jenowewa wannemad, kes ta surma sannumide
 pärrast kusefagi siin maa peäl ennam rõmo ei
 leidnud, pörasid omma mõtted taewa pole! said
 ikka ennam ja ennam näggema, et keik asjad siin
 maa peäl tühjad ning kaduwad, ning et segga-
 matta õnsus üksi taewas leida on, kus silmawet
 ennam ei wallata, kus surma ennam ei sa ollema.
 Jggatseminne teise parrema ello järrel, täitis nüüd
 nende süddant, ja teggi surma nende melest arm-
 saks — kui ühheks Jummalala ingleks, kes meid
 se õige isä maale wiib, meie armsa isä jure,
 taewa. —

Jnnimesesed käisid tedda nüüd sum summa
 kaupa watamas, kelle wasto ta ikka ütles: Ma
 rõmuстан ennast wägga et teie mind tullete watama.

Ra mitmel teie seast saab mitmesuggusi kannatamisfi ollema; armastage agga Jummalat, ning pange omma lotus temma peäle, sest temma awwitab neid ikka, kes tedda armastawad. Kus hädda keige surem, on temma abbi keige liggem. Olge ikka rahhul sellega, mis teil on, ka se pistuga. Ni waesed, kui teie ka ollete, ollete siiski rikkamad, kui minna metsas ollin; sest teil on keif, mis üks inimenne agga prugib: soe tubba, ihho kätte ning toidus. Urge lootke sepärrast mitte surnud rahha, waid ellawa Jummalala peäle; sest temma wöib pea rikka waeseks, ning waese jälle rikkaks tehha. Olge uskus kindlad, ning piddage ennestel selge süddame tunnistus. Kes Jummalat armastab, ning tedda süddames kannab, sel on taewas süddames. Kuulge heäl mehel armo öppetust, wötke sedda süddamesse, ning ellage se järrel, sest se on Jummalala sanna, kellel wäggi on önsaks tehha, neid kes sedda uskuwad. —

Kui rahwas Jenowewat jo olli näind, himustas igga üks ka Kolut nähha sada, kelle ülle surma kohhus olli mõistetud. Temma pididi nelja hobbose ehk nelja härja wahhel löhki kistud sama, agga Jenowewa pallumispeäle sai tale Krahwist surma nuhtlus kingitud, ning sai iggawest wangitorni heidetud. — Igga ühhe wasto, kes tedda nähha tahtis, ütles wangitorni hoidja: Tulle ja wata sedda kurjateggiat! Temma läks nüüd nende eel küünla tullega wangihone, mis süggawas maa al olli, ja kui ta se raske raud wärrawa lahti teggi, tulli kartus igga ühhe peäle; ja kui nad weel Kolut näggid, siis ehmatasid nemmad weel ennam, sest temma näitas wägga hirmus wälja. Pitk hadde olli tal subho kaswand, ning wannund

juuksed rippusid tal ülle otsa mahha. Temma
näggo olli ni kahwatand, kui walge sein. Ta
kurri süddame tunnistus waewas tedda ni wägga,
et mitto kord melest ärra läks, hirmsast hulguš,
omma ahhelaid öerus, ja pead wasto seinä löi. —
Mönni kord räkis ta isse enneses: Hul! hul!
hul! olli minna! Hädda sellele, kes Jummalat
mahha jättab, omma süddames kurja himmudele
asset annab, ning omma süddame tunnistusse
heält mitte ei wötta kuulda! Hädda sellele, kes
ärra keeltud römo tagga aiab! — Mönnikord
küsis jälle: Teie innimesesed: Kas se on tössi,
et Genowewa ja ta poeg on leitud? Dns nenda,
wöi ollen ma und näinud? Ei mitte, ei mitte!
ma ei olle mitte und näinud. Se on nenda;
se on töeste nenda. Minna ussun sedda. Jum-
mal on üks öige ärra tašsujä. Temma on
Genowewat siit wangihonest ärra peästnud, ning
mind se samma siisse heitnud. Ja, ja, seäl istus ta,
ütles temma kiwwi pörranda wasto lües. Usute
teie nüüd, et Jummal öige on! — Üks teine
kord hüdüs ta: Jummal tännatud! Tullete teie
mind ommetegi ükskord siit wälja wima surmale!
Minna lähhen römoga! Minna ollen üht ilma-
süta emma omma lapsesga ärrahullkanud, ning
sellepärrast peab minno pea ärraraiotud sama.
Minna ollen ilmašüta werd ärrawallanud — watage
minno käed on weel praego werrised — watage,
ülle ning ülle on nad werri punnased! Watage
mo silmawe lompä; ka nende sees ei sa ma jõudma
omma käsja puhtaks pesta. Sepärrast pean ma
ka omma werd ärra wallama. Sedda teen ma
römoga! Parrem on möega terra al surra, kui
süddames kauem wallo tunda! —

Kui ta süddame tunnistus tedda ifka waewas

kisendas ta nende innimeste wasto, kes tedda jälle watama tullid: Kas teid tuakse jo? Eks se olle tössi, teie ollete endid ka sest kurjast himmust petta lastnud? Näitage mulle enneste käsja! Minna tahhan wadata, kas nende külges ka mitte ühhe õnnetuma emma silmawet, ja ühhe waese lapsokesse ilmsüta werd ei olle? Teie ei tahha mitte näitada! — nüüd tean minna, et teie käed täis werd ja silmawet on, kui minnogi käed. Teie ollete kurjateggiat, kui minnagi. Tulge agga ka seia! Siin saab teie paik ollema. — Kui innimesed temma õnnetust näggid, ütlesid nemmad: Ennem tahhan meie kõrbes endid juurtega toita, ja ilmsüta olla, kui Zenowewa, kui Kolo wiši, kel kurri süddame tunnistus olli, Krahwi majas uhkest ellada, ja wiimaks ni õnnetuma otsa wõtta. Kui kaua Kolo nisuggust õnnetumad ello ellanud, ning mis surma ta on furnud, ei olle mitte kirja pandud. —

Kui nüüd innimesed Zenowewat, Walloriki, ja Kolut ollid näinud, himmustasid ka sedda emma hirwe nähha. Krahw olli tale omma maja liggidale ühhe lauta ehitada lastnud, kus sees ta ennamisti ellas. Läks igga pääw ka kord Zenowewa toa ukse tahha, ja ei läinud mitte enne ärra, kui tedda olli nähha saand. Lapsed rõmustusid endid wägga ta üle, kui nende käest tulli leiba söma. —

Kui kaua ka Zenowewa weel ellas, ei olle mitte teada, agga sedda teame, ni kaua kui ta weel ellas teggi arwamatta palju head, ning waike ja õnnis olli ta ots. Arwamatta palju olli rahwast temma matmist watama tulnud, ning ärraarwamatto olli ta abbikasa ja ta poja pissarate hulk, mis ta jure hauda kukkus. Kui ta

mahha olli maetud, heitis hirw ta haua peäle ja et ta mitmel päwal toito wasto ei wötnud, leiti ühhel hommikul seäl surnud ollewad. —

Ärraarmamatta olli nüüd Krahwi kurbtus. Päwa aial ei leidnud ta rahho, ning öse olli unni temmast kaddunnd. Kui kussagi rahho ei leidnud, läks ta senna metsa, kus Zenowewa olli ellanud, astus kopasse, kus ta süit ilmast lahkunud abbikasa olli wihma tule ning külma eest warjul olnud, mötles omma süü ning Zenowewa hädda peäle, ning uinus wiimaks maggama. Nüüd tuli tal ette, kui olleks Zenowewat ta endises illus näinud, kes räle kät pakkus, ning tedda ennese jure hauda tahtis tõmbata. Kui ta ülles ärkas, tundis suurt römo ommas süddames, ja et ses paikäs troosti ennesel olli leidnud, laskis senna kohto firriko ehhitada, ja omma kalli abbikasa kehha senna paika mulda panna, kus ta seitse aastat oli hädda kannatand. Krahw läks nüüd ka isse omma pojaga senna metsa ellama, ja kui ta omma ello käiki ollid lõppetand, said Zenowewa kõrwa hauda pandud, kus tännase päwani keif kolm, isä, emma ning poeg, Jssandas hingawad.

Thmsn.

REB-841
Thomasson
R 14.394

